

Fastsatt av: Rektor på fullmakt fra universitetsstyret		Dato: 16. desember 2021
Ansvarlig enhet:	Avdeling for forskning, utdanning og formidling (FUF)	Arkivref.: 2021/5912
Erstatter:	Prinsipper for åpen tilgang til vitenskapelige publikasjoner ved UiT	Arkivref.: 2018/5399

PRINSIPPER FOR ÅPEN TILGANG TIL VITENSKAPELIGE PUBLIKASJONER VED UiT

Åpen tilgang (Open Access) er viktig, ikke bare for at samfunnet skal ha tilgang til kunnskapen, det gagnar også forskningen og den enkelte forsker. Undersøkelser viser at åpent tilgjengelige artikler gjennomgående blir mer sitert enn artikler bak betalingsmurer. I forbindelse med søknader om ekstern finansiering, opprykk, forskningstermin og i andre sammenhenger der forskning evalueres, blir det i stigende grad forventet at forskere har en CV med åpent tilgjengelige publikasjoner. Med Plan S er åpen tilgang blitt et ufravikelig krav for alle prosjekter med finansiering fra blant annet Norges forskningsråd eller EU. Kunnskapsdepartementet har slått fast at alle forskningsartikler skrevet av forskere tilknyttet norske institusjoner skal være åpent tilgjengelige innen 2024.

UiT har i mange år inntatt en rolle som pådriver for Open Access på nasjonalt og internasjonalt plan. Kravene til åpen tilgang er imidlertid ulike alt etter hvem som har finansiert forskningen, og ulike utgivere av vitenskapelig litteratur opererer med uensartede regler og sperrefrister mot åpen tilgjengeliggjøring som skaper usikkerhet blant forskere. Med disse retningslinjene vil UiT gjøre det lettere enn noen gang for institusjonens ansatte og studenter å gjøre sine forskningsarbeider åpent tilgjengelige. Det juridiske ansvaret legges til institusjonen, ikke den enkelte forsker.

Definisjoner og overordnet politikk

Vitenskapelige publikasjoner fra UiT skal gjøres tilgjengelige enten i publiseringskanaler med åpen tilgang (gull Open Access) eller i det åpne vitenarkivet Munin (grønn Open Access).¹

Å bidra til veksten av gull Open Access er en prioritert oppgave for UiT, og ansatte og studenter anmodes om å benytte slike publiseringskanaler i størst mulig grad. UiT bidrar til å dekke eventuelle kostnader til gull Open Access-publisering gjennom et eget publiseringsfond, under forutsetning av at publiseringsfondets vilkår oppfylles. Informasjon og individuell rådgiving tilbys gjennom portalen uit.no/publisering.

¹ «Open Access (OA) innebærer at allmennheten får digital tilgang til vitenskapelige publikasjoner uten å betale for det. Dette kan skje ved at forskere publiserer i åpne tidsskrifter [gull OA], eller arkiverer i åpne institusjonelle eller fagspesifikke arkiv [grønn OA].» –Store Norske Leksikon, 2018. «Open Access literature is digital, online, free of charge, and free of most copyright and licensing restrictions.» –Peter Suber, *Open Access*, MIT Press 2012. Gull OA innebærer ofte at en publiseringsavgift (Article Processing Charge) pålegges forfatteren eller dennes institusjon, mens lesetilgang er gratis. En variant av gull OA er diamant OA, som innebærer at utgivere gjennom annen finansiering settes i stand til å publisere vitenskapelig litteratur som er gratis både for leserne og den enkelte forfatter.

For ansatte og studenter som vil publisere i vitenskapelige publiseringskanaler som har lukket tilgang, skal UiTs infrastruktur for egenarkivering (grønn Open Access) sikre åpen tilgang.

UiTs Rights Retention Strategy

UiT innfører en Rights Retention Strategy for å legge til rette for at all forskningslitteratur fra UiT, ikke kun den som har ekstern finansiering, skal bli tilgjengelig med grønn Open Access.

Fra og med 01.01.2022 gjelder følgende: Uavhengig av publiseringskanal skal fulltekstkopier av vitenskapelige artikler skrevet av ansatte og studenter ved UiT lastes opp (deponeres) fortløpende i det nasjonale registeret (for tiden kalt Cristin).

- Dersom en gull Open Access-kanal er benyttet, skal forlagets PDF (Published version, Version of Record) lastes opp.
- Dersom det er benyttet en lukket kanal som ikke tillater egenarkivering av forlagets PDF, skal siste fagfellevalgte manusversjon (Author's Accepted Manuscript, «postprint») lastes opp.

Opplasting av fulltekstkopier er et krav for fagfellevalgte artikler i tidsskrifter og antologier, men UiT ønsker at dette også gjøres med annen vitenskapelig litteratur, herunder bøker (monografier), populærvitenskapelige artikler, aviskronikker og annen forskningsbasert formidlingsvirksomhet. Ordningen gis ikke tilbakevirkende kraft, men gjelder for alle artikler som er publisert 01.01.2022 eller senere. På sikt vil andelen deponerte og tilgjengeliggjorte artikler kunne få betydning for UiTs fordeling av resultatbaserte budsjettmidler til fakultetene.

Alle fulltekstkopier som lastes opp, vil bli gjort åpent tilgjengelig i institusjonens vitenarkiv (for tiden kalt Munin). Forfattere som ønsker å reservere seg mot tilgjengeliggjøring av en fulltekstkopi i Munin, har anledning til søke om unntak. Dette gjøres i egen løsning tilgjengelig via UiTs nettsider.

Ved å unnlate å søke om unntak fra regelen om åpen tilgjengeliggjøring, gir UiTs ansatte og studenter institusjonen tillatelse til å gjøre fulltekstkopier tilgjengelig i det åpne vitenarkivet (for tiden kalt Munin) under en Creative Commons-lisens, i tråd med rådende internasjonal praksis innen grønn Open Access-infrastruktur.²

UiT gjør utgivere av vitenskapelig litteratur oppmerksomme på at institusjonens ansatte og studenter med dette gir UiT tillatelse til å tilgjengeliggjøre deres vitenskapelige arbeider på nett under en Creative Commons-lisens, forutsatt at den individuelle retten til å be om unntak ikke er benyttet.

Rektor er juridisk ansvarlig for tolking av denne policyen, for å løse tvister om dens tolkning og å sørge for behandling av søknader om unntak fra regelen om åpen tilgjengeliggjøring.

UiT som utgiver og innkjøper av vitenskapelig litteratur

Institusjonen vil støtte opp om gull Open Access gjennom lokale og nasjonale avtaler med utgivere. I avtaler med kommersielle utgivere skal UiT støtte opp om åpen publisering så langt det lar seg gjøre. Avtalene skal ikke kunne unntas offentlighet.

² Opplasting av fulltekstkopi i Cristin innebærer ikke at artikkelen kommer ut i vitenarkivet umiddelbart. Vitenarkivets administratorer, som får materialet tilsendt fra Cristin, kontrollerer versjon, format og metadata og undersøker også om forfatter har reservert seg mot tilgjengeliggjøring, før fulltekstkopier gjøres tilgjengelig i arkivet. Jf. uit.no/publisering.

Institusjonen vil videre prioritere å støtte opp om den formen for gull Open Access som verken krever betaling av leser eller forfatter, såkalt diamant Open Access.

Fra og med 01.01.2022 skal alle tidsskrifter der UiT står som eier eller utgiver enten gi åpen tilgang på egen plattform (gull Open Access) eller tillate egenarkivering (grønn Open Access) av alle artikler uten sperrefrist. Universitetsbiblioteket bistår fagmiljøene med råd om hvordan tidsskrift de er engasjert i kan gå over fra en forretningsmodell med lukket publisering til en modell som legger til rette for umiddelbar åpen tilgang.

Evalueringer

Ved evalueringer i forbindelse med tilsetting, opprykk eller ved tildeling av doktorgrad skal det legges vekt på vitenskapelige arbeiders faglige innhold med hensyn til kvalitet, relevans og betydning, i henhold til prinsippene i DORA-erklæringen (The San Francisco Declaration on Research Assessment).

Ved andre evalueringer og ved tildelinger av forskningsmidler fra UiT, skal de samme prinsipper legges til grunn. Ved tildeling av FoU-termin skal søkere oppfylle krav om å dokumentere vitenskapelig publisering. Dersom det er behov for å prioritere mellom søkere, er andel publikasjoner som er åpent tilgjengelige blant kriteriene som skal tillegges vekt.